

metafiziką kaip fantazmų (simuliakrų) nuiliuzinimo kritiką, pasitelkia teatro metaforą. Anot Foucault, Deleuze'o kritika veda prie metafizikos, išsilaisvinusios iš savo prigimtinio gilumo ir aukščiausios būties, bet užtat gebančios be modelių patirti fantazmą per pačią jo paviršių žaismę. Tokia išsilaisvinusių simuliakrų serija, pasak Foucault, aktyvuojasi arba pati save imituoja dviejose privilegijuotose scenose: psichoanalizės, kurią galiausiai tenka suprasti kaip metafizinę praktiką, nes ji tyrinėja fantazmus, ir teatro, kuris yra daugybiškas, daugiasceniškas, vienalaikiškas, išskaidytas į atskirus veiksmus, nurodančius vienas į kitą, ir kur mes susiduriame, be užuominos į reprezentavimą (kopijavimą arba imitavimą), su kaukių šokiu, kūnų verksmu ir rankų bei pirštų gestikuliacija (Foucault 2007: 640–641).

Šis teatro daugybiškumas, daugiasceniškumas ir kartu vienalaikiškumas, jo „simuliakrinė“ ir fantazminė prigimtis neįspraudžiama į vieno apibrėžto analizės ar tyrimo modelio sistemą. Tad ir Staniškytės knygą vertinčiau kaip paties teatro meno suponuotą teorinių prieigų studiją, kurioje įvairiai išsiskleidžia vienas kitą nurodantys, papildantys ir komentuojantys „modeliai“ ir tik menka dalimi postmodernaus lietuvių teatro struktūros / sistemos elementai.

Literatūra

1. Cusset, F. *French Theory. Foucault, Derrida, Deleuze & Cie et les mutations de la vie intellectuelle aux États-Unis*. Paris: La Decouverte, 2005.
2. Fischer-Lichte, E. *Ästhetik des Performativen*. Frankfurt am Main, 2004.
3. Foucault, M. „Theatrum Philosophicum“. *Новейший философский словарь. Постмодернизм*. Минск: Современный литератор, 2007.
4. Lehmann, H.-T. *Postdramatisches Theater*. Frankfurt am Main, 1999.
5. Pavis, P. *Vers une théorie de la pratique théâtrale*. Lille: Presses universitaires du Septentrion, 2000.
6. Pavis, P. *La mise en scène contemporaine*. Paris: Armand Colin, 2007.
7. Schechner, R. *Performance. Theory*. London, New York: Routledge, 1988.
8. Schechner, R. *Performance Studies: An Introduction*. London, New York: Routledge, 2002.
9. Staniškytė, J. *Kaitos ženklai: Lietuvos teatras tarp modernizmo ir postmodernizmo*. Vilnius: Scena, 2008.

Rasa Vasinauskaitė

Kronika | Chronicle

VDU SURENGTA TARPTAUTINĖ TEATROLOGIJOS KONFERENCIJA

2009 m. spalio 21–23 d. Vytauto Didžiojo universitete įvyko tarptautinė mokslinė konferencija „Kintanti praeitis: istorijos (re)konstrukcijos nuo

1945-ųjų iki dabar“ (“The Past is Still to Change: Performing History from 1945 to the Present”), kurioje nagrinėta viena aktualiausių šiandieninio mokslo ir visuomenės problemų – praeities interpretacijos ir istorijos rašymo klausimai.

Konferencijoje pranešimus skaitė per 40 teatro, istorijos, kultūros, literatūros, dailės ir politikos tyrėjų iš viso pasaulio. Kalbėta apie vaidinimą kaip istorijos interpretaciją, medijuotą atmintį ir įvairias menines praktikas, atminties vietas ir atminimo ritualus, įvairias praeities inscenizacijų formas kultūroje ir visuomenės gyvenime, istorijos karnavalą masinėje kultūroje, galiausiai – apie politinių režimų teatrališkumą bei politikos spektaklius. Pagrindinius pranešimus konferencijoje skaitė pasaulinio garso mokslininkai: Tel Avivo universiteto profesorius Freddie Rokem, išleidęs įtakingą knygą apie istorijos reprezentacijas šiuolaikiniame teatre *Performing History: Theatrical Representations of the Past in Contemporary Theatre* (2000), Harvardo universiteto profesorė Svetlana Boym, išgarsėjusi knyga *The Future of Nostalgia* (2001) apie nostalgiją moderniojoje

kultūroje, Indianos universiteto profesorius ir intriguojančios knygos apie dainuojančiąją revoliuciją *A Carnival of Revolution: Central Europe 1989* (2002) autorius Padraic Kenney.

Pagrindinė konferencijos tema – idėja, kad istorija nėra duotybė, ją savaip kuria ir įprasmina įvairios kultūrinės, socialinės ir politinės praktikos – analizuota iš skirtingų mokslinių perspektyvų: nuo dailėtyros iki istorijos. Małgorzatos Sugieros ir Mateusza Borowskio (Jogailaičių universitetas) bei Stepheno Wilmerio (Dublino Trinity koledžas) pranešimuose teatrologinės išvalgos aprėpė teatrą kaip istorinio diskurso mediatorių ir kūrėją. Valda Čakare (Latvijos kultūros akademija) analizavo Antrojo pasaulinio karo atmintį Vilio Daudzinšo ir Alvio Hermanio spektaklyje „Senelis“. Apie asmeninės atminties įspaudus teatre kalbėjo Pirkko Koski (Helsinkio universitetas) ir kt. Totalitaristinių režimų atmintį teatre nagrinėjo Anneli Saro (Tartu universitetas), Ildikó Sirató (Nacionalinė biblioteka, Budapeštas) ir kt. Teatras, kaip vieta, kurioje konstruojama atmintis, domino Matthiasą Naumanną (Goethe's universitetas, Frankfurtas prie Maino) ir kt. Apie teorinius atminties sklaidos teatre įprasminimo konstruktus kalbėjo Knutas Ove Arntzenas (Bergeno universitetas) bei Johnas Keefe'as (Londono Metropolitan universitetas). Konferencijoje pranešimus skaitė VDU teatrologai Edgaras Klivis, Rūta Mažeikienė, Jurgita Staniškytė bei Vitalija Truskauskaitė analizavo skirtingus istorinės atminties reprezentavimo aspektus sovietmečio ir šiuolaikiniame Lietuvos teatre.

VDU Menų fakulteto Teatrologijos katedra

VDU APGINTA TEATROLOGIJOS DISERTACIJA 2009 m. gruodžio 11 d. Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakulteto viešajame posėdyje apginta Martyno Petriko disertacija „Lietuvių teatro kritika kaip socialinės veiklos laukas 1920–1940 m.“ (menotyra, H 330 teatrologija). Disertacijos rengimui vadovavo prof. habil. dr. Dobrochna Ratajczakowa (Adomo Mickevičiaus universitetas, Poznanė), gynybos tarybą sudarė doc. dr. Jurgita Staniškytė (pirmininkė), prof. habil. dr. Algirdas Gaižutis, doc. dr. (hp) Giedrė Jankevičiūtė, doc. dr. Edgaras Klivis ir doc. dr. Nijolė Taluntytė; oponentai dr. Žilvinė Gaižutytė-Filipavičienė ir dr. Rasa Vasinauskaitė.

Disertacijoje, remiantis menotyrinėmis ir sociologinėmis priegomis, analizuojama tarpukario lietuvių teatro kritika, kuri XX a. 3-iojo dešimtmečio pirmojoje pusėje, atsiradus teatrinės produkcijos pasiūlai, ją vartojančiai rinkai ir teatrinę veiklą finansuojančioms institucijoms, jau galėjo priimti savitą įvairių interesų atstovų teatro salėje vaidmenį bei atlikti skirtingais lygmenimis veikiančio reguliacinio mechanizmo užduotis.

Sudėtingi ir daugialypiai kritikos bei kritikavimo proceso dėmenys, teatrologinės minties įnašas į viešąjį diskursą bruožai, galios santykiai tarp teatro meno ir jo recepcijos disertacijoje vertinami kaip savarankiškas istorijos šaltinis, kuris suteikia galimybę ne tik atskleisti savitus teatro praktikų ir jų veiklą vertinančiųjų santykius, bet ir atlikti kur kas gilesnį pjūvį – apibūdinti kultūros ypatybes konkrečiu istoriniu momentu.

Disertacijoje analizuojamos pagrindinės kritikų kultūrinių dispozicijų tendencijos 1920–1940 m., išryškinama ne tik su hermetiškais meno interesais susijusi kritikos pozicija, bet ir kritikų nuostatos, puoselėjusios konservatyvias, tradicionalistines arba „ariergardines“ teatro sampratas. Tikslingai žvelgiama į kritikų tekstus, publikuotus dienraščiuose *Rytas*, *Lietuvos žinios*, *Lietuvos aidas* – įtakingiausioje, t. y. su politinės galios lauku tiesiogiai susijusioje, periodikoje. Šių kritikų sprendiniai ne tik prilygo oficialiam teatrinės produkcijos ir jos kūrėjų pripažinimui ar diskvalifikavimui, bet ir tiesiogiai atspindėjo skirtingoms socialinės erdvės frakcijoms savitas kultūrinių dispozicijų ypatybes.

Su disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, KTU Architektūros ir statybos instituto bei Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekose.

VDU Menų fakulteto Teatrologijos katedra